

הסביבות

עלון להפצת
המוסר

"אוהל יוסף" - נובהרדוק ירושלים

ע"ש ישיבתו הראשונה של רבינו גרשון ליבמן זצ"ל נוסדה גסו וילנא תש"ב

גליון מספר 599 (636)

פרישת וזאת הברכה - סוכות

תשרי התשפ"ז

דגל המוסר לרבינו גרשון ליבמן זצ"ל - סוכות

"הלל' תגמלו זאת... הלא הוא אביך קנך... הוא עשר ויכונןך" (ל"ב, ו')

מדידת קבע ושכ בדירת עראי, העולם הזה דומה לפרוודור בפני העולם הבא.

יש להתבונן מדוע התורה מצאה רק דרך זו לחנך את האדם להפקיד את העולם? וכי אין דרך אחרת, סמלית, כגון מצווה הקשורה לאבר אחד בלבד כמו במצוות אחרות, או על ידי שינוי איה פסוק וכו' בלי להכריחו לצאת, כל גופו, לעזוב את דירתו, להצטער, לעזוב את הדברים הנאים והמסודרים. האדם קשור מאד לחפציו, נפשו קשורה בנפשו. כל זה הוא צריך לעזוב? אלא ודאי שהתורה הקדושה לא מצאה דרך אחרת כדי לשרש ולעקור מלכו של אדם את הרגשת הקבע בעולם הזה. צא מדידת קבע, עזוב את הרגשת הקביעות.

יכולים עוד לשאול: אולי כזה לימוד יכול האדם לקחת על ידי שיצא פעם אחת בחיים לסוכה, ולמה צריך כל שנה, כל שנה, וכל המשך בעמוד ב' שכן בתקופת החורף שזה יותר מכביד, ומדוע בכל שנה

ברי ש מסכת סוכה (ב): ורבא אמר מהכא: "בסוכות תשבו שבעת ימים אמרה

תורה כל שבעת הימים" צא מדידת קבע ושכ בדירת עראי, אומר רש"י ז"ל: סוכה של שבעה ותו לא דהיינו עראי ודייה במחיצות קלות.

על סמך סברא, רבא מבסס את הדיון של גובה דפנות הסוכה פחות מעשרים אמה. **סברא זו מבליטה את דרישת התורה מן האדם,** לעזוב למשך שבוע ימים, את דירתו הקבועה, ולצאת לחיות, דהיינו להרגיש את החיים בדירת עראי. **כל אדם חייב להתחנך להרגשה זו של עראיות העולם,** ואף אם בכל אורח חייו הוא מושלם, מדקדק בקלה כבחמורה, בכל פרטיה ובכל דקדוקיה,

סוף סוף אם הוא יחיה כל חזון רק בדירת קבע, משרשת בקרבו ההרגשה של קביעות בעולם הזה. **האדם מתקשר לכל החפצים שלו,** לכלים, לבגדים ולכל פרט מהבית. התורה מצאה לנכון להוציא ממנו את ההרגשה הזו ודרשה לחנכו להפקרות העולם הזה, וכך היא פוקדת עליו: צא

מדוע זכו ישראל למצות סוכה

איתא במדרש [תנחומא] **אמר והשענו תחת העץ, אני נותן להם מצות סוכה.** ויש להתבונן, מה שייכות מצות סוכה למה שאמר אברהם אבינו לאורחים להשען תחת העץ? בגמ' [ב"מ פו:] איתא בשכר **"והוא עומד עליהם תחת העץ"** זכה משה ל"הנני עומד לפניך שם על הצור" וגם בזה יש להתבונן על השייכות שבה? והאם יש מחלוקת בין דרשות אלו?

"ורחצו רגליכם" ופירש"י לפי שלא רצה אברהם אבינו להכניס עבודה זרה לביתו, חשדם שמשתחוים לאבק שברגליהם, לכך אמר להם ורחצו רגליכם. ולכאורה, אם לכך חשש, **מדוע לא הכניסם לביתו לאחר שרחצו רגליהם,** אלא השאירם להשען תחת העץ?

אברהם אבינו נגלה אליו ה' בפתח האהל, ואיתא בגמ' שהיה רץ אל האורחים, וגדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני שכינה, אך יסוד לנו אברהם אבינו **שלקבל פני שכינה אי אפשר כשיש שייכות עם אנשים עובדי עבודה זרה,** ואף שכבר רחצו רגליהם, **אך להיות עם הקב"ה ושיכינתו, חייבים לייחד מקום נקי מכל גוי העובד ע"ז,** ולכן, ביתו של אברהם אבינו נשאר מקום לשכינה, והם עובדי עבודה זרה, ישארו להשען תחת העץ מחוץ לבית.

הסוכה היא חדר היחוד של עם ישראל עם הקב"ה, וכבר הזהירו האחרונים שגוי לא יכנס לסוכה. משום שבסוכה נמצא האיש היהודי עם השכינה, ולכן יוצא האדם מביתו אל הסוכה **להכריז "שיש ליהודי פינה בחיים ששם נמצא הוא לבד עם הבורא".** ובשכר שאמר להם והשענו תחת העץ, והבדילם מביתו לגמרי, זכו ישראל למצות סוכה, ההבדלה הבוררה של עם ישראל מכל.

הנני עומד שם על הצור - מקם זה יתייחד למושג רבינו עם הקב"ה בבקשתו הודיעני נא את דרכיך, קרבת אלוהים כזו שתלמד אותו דרכי ה' יתברך להבין "וראית את אחורי ופני לא יראו" ולזה **זוכים בזכות ההיבדלות ששעה א"א לערביים אלו.**

לאחר יום הכיפורים בו עם ישראל מתנקה מעוונות שבידו, **צריכים לדעת כי חייבת להיות פינה אצל היהודי בו מתנתק הוא מכל חלקי העוול,** ורק כך הוא יוכל לבדוק את קרבתו ויכולת ההשגחה שלו עם הבורא לבדו.

הסביבות

פתגמים ואמרות.....עמוד ב'
על חג הסוכות.....עמוד ב'
פניני סוכות.....עמוד ג'
דגל וזאת הברכה.....עמוד ד'
לקחי מוס.....עמוד ד'
דמויות הוד.....עמוד ו'

מעשה רב

יקרות התורה והמצוות

ליבו, יתכן שיש צדק בדבריו ואף אני לא אוכל לברך על האתרוג הזה. לילה. כוכבי חג פרשו את חופתם מעל בתיה הנמוכים של העיירה. בני העיירה כבר בירכו זה מזמן את ברכת "המפיל", ודומה שנפש היה לא הותירה את עפעפיה פתוחות. הכל נמו בסוכותיהם אותן בנו בחצרות הבתים. גם הגר"ח כבר נח מעמל תורתו בשעה כה מאוחרת ואסף את כוחותיו לקראת יום נוסף של לימוד התורה הקדושה. בשעה ארבע לפנות בוקר נראה בחור ישיבה יוצא בבהילות מביתו של הנצי"ב ומאיש את רגליו לעבר סוכתו של הגר"ח מבריסק. דפיקה חרישית על דלת הסוכה, והגאון רבי חיים מבריסק קם ממיתו לפתוח את הדלת. יתכן, אמר לעצמו, שמא מאן דהוא ישב וחשב, ולפתע התעוררו לו ספקות על כשרות סוכתו והרי הוא מחפש מקום לינה עדי יאיר הבוקר. "רבי נפתלי צבי ביקשני לקרוא לכבוד הרב אל בית", אמר בחבור, והגר"ח יצא חיש מהר לעבר ביתו של הנצי"ב. עולם מלא מנחה על כתפיו של הנצי"ב ואין לדעת איזו צרה התרגשה ובאה כעת על עיירה או קהילה באחד מן

קהילות שבירכו אף הם עליו. ולא רק מהודר היה האתרוג, אלא במעלה נוספת נשתבח, היה זה אתרוג מארץ ישראל הקדושה. עם בוקרו של חג היה הנצי"ב מתעטף באיצטלה קדושה, לוקח את אתרוגו בדחילו ורחימו לבית הכנסת, ומברך עליו בכוונה מרובה. אחריו בירכו על האתרוג כל בני הקהילה, שלא וויתרו על הזכות לקיים את מצוות ארבעת המינים באתרוגו של הרב שגדל על אדמת ארצנו. גם רבי חיים מבריסק היה נוהג לברך על אתרוגו של הנצי"ב בכל שנה ושנה. ככל שנה ושנה, בבוקרו של חג הסוכות, משהגיע תורו של הגר"ח מבריסק לברך על האתרוג, התחמק ונמנע מלקיים בו את המצווה. הנצי"ב חש בכך ומיד פנה אליו בתמיהה מדוע אינו נוהג כבכל שנה ושנה לברך על אתרוגו המהודר, שכספים ומאמצים רבים מושקעים כדי להביאו מארץ ישראל. חוששני, אמר הגר"ח, שלא אוכל לברך השתא על האתרוג, שהרי השנה שנת שמיטה, ואתרוגך מארץ ישראל הוא, וליבי נוקפם שמא אין האתרוג כשר לברכה, מפני השאלות ההלכתיות הקשורות לדיני שביעית. שמע הנצי"ב את דבריו ואמר אל

היו אלה ימי קץ, והתלמידים הספורים שהורשו ללוות את הגאון רבנו חיים סולוביצ'יק זצ"ל, ידעו כי במהלך הנופש עם רבם ישכילו וישמעו ממנו דברים שאותם לא ישיחו לאורך זמן. ערב אחד ישבו התלמידים עם רבם שהתפלפל עמם בחריפות כשהוא עובר מסוגיה לסוגיה, ושוב התפעלו התלמידים משליטתו המוחלטת של רבם הנערץ בכל מלכמי התורה. משראה זאת הגאון, חייך אל תלמידיו ואמר להם: הבה ואספר לכם מעשה קצר שממנו תוכלו ללמוד גיגעה בתורה מהי. עשו התלמידים אזניהם כאפרכסת ורבי חיים שב עמם אל הימים בהם היה משמש בישיבת וולאז'ין, עם הגאון רבי נפתלי צבי ברלין, הלא הוא הנצי"ב. יודעים אתם, אמר תלמידיו, כי רבינו הנצי"ב נוהג היה לחתום את מכתביו במילים אלו: "העמוס בעבודה נפתלי צבי ברלין". ובכן, על ידי המעשה הבא, אסבר את אזניכם שתבינו "העמוס בעבודה" מהו: מנהג קדוש החזיק בידו הנצי"ב: בכל שנה עם התקרב חג הסוכות, היה מתאמץ ומוציא ממון רב כדי לרכוש אתרוג מהודר עבורו ועבור כל בני

<< המשך בעמוד ה'

דגל המוסר - סוכות / המשך

ושנח? אלא ידרה תורה לסוף דעתו של אדם. אילו היה האדם יוצא רק פעם אחת לדירת עראי. ונשאר שם לתמיד אז בודאי זה היה מספיק, פעם אחת בלבד. אבל מאחר והוא שוב, כל שנה, אחרי שבעה ימים **חוזר ונכנס לדירת הקבע**, אז הוא מוחק וסותר את הרגשת העראיות שהרגיש. הוא שוב נקשר בעבותות אהבה לדברים שלו המסודרים יפה יפה בביתו, כל דבר על מקומו, בקביעות. אז, יש צורך שוב לעורר אותו משנתו ולטלטלו מחדש, **שירגיש שוב שהוא עראי בעולם**.

אנו קשורים ומתפעלים מכל דבר קטן, נעליים חדשות, חליפה וכו'. על זה אמר בהלצה ר' יצחק שרשובר, **כי סכין של שחיטה**, כמה שהיא יותר קצרה היא יותר טובה, כי אז **בחלק החסר, אין פגיונות**. וה"ה כמה שיחסר לנו מעולם הזה, **שם אין פגיונות ואין חסרונות**, ואין מידות והרגשת גאווה והתנשאות.

בזה יש לנחם כל עני, כמה שחסר לו בעולם הזה, **יש לו פחות בעיות**, פחות התקשרויות. כן הדבר לגבי הכבוד: **כמה שמקבלים פחות** כך מכשול הגאווה פחות חמור.

האדם נכנס שוב לבית הקבע, הוא שוב משיג חסרון ומתקשר להכלי העולם הזה. על כן התורה מצווה אותנו שוב ושוב, בכל שנה ושנה, לצאת אל דירת עראי, ולהמשיך בהרגשים הנעלים שהושגו על ידי לימוד המוסר והתפילות של ימי התשובה. בזה נשיג את מטרת החג. דהיינו שמחה אמיתית.

פניי סוכות

במחיצת בעלי המוסר

מתבטלים בסדרים ואף מוסיפים עליהם! לאחר השיחה הקצרה והנוקבת ניגש אחד ה'עלטר'ים, הבחורים המבוגרים, אל החפץ חיים. העיר, שאת השיחה הזו השמיע אשתדקדק, "לא בפני אותם בחורים", העיר החפץ חיים. "יש בחורים חדשים", הסכים, "אבל רובם כבר שמעו..." "ברכות יחולו על ראשך!", אמר החפץ חיים במתיקות. "הנני לשאלך שאלה. בכל שנה מכבדים את פלוני ב'חתן תורה' ואת פלוני ב'חתן בראשית'. אשתדקדק כיבדום, ובשנה שלפני כן, והשנה יכבדום, ובשנה הבאה. הסבור שאתה שזה הוגן. הלא כבר כיבדום, כבר הביעו להם הערכה, מן הדין שיכבדו אנשים נוספים, יש עוד מכובדים הראויים לכך..." הבחור שתק. לא היתה לו תשובה. הטענה צודקת. "אבל אומר לך: השנה יקראו להם בפעם הראשונה!" "בפעם הראשונה? איך זה, והלא קראום אשתדקדק, ולפני שנתיים ושלוש!" "הלא תבין, לא להם קראו – הם נראים אותו דבר, אמנם. אך בינתיים למדו שנה נוספת, העמיקו והגביהו. והתורה יוצרת את האדם, מגבשת ומשפרת ומשנה: 'שמרתם את חוקותי ועשיתם אותם' (ויקרא כ, ח), אל תקרי 'אותם' אלא 'אתם', כאילו עשיתם את עצמכם (סנהדרין צט ע"ב). כיצירה חדשה הם, ומגיע שיקראום 'חתן תורה' ו'חתן בראשית' – 'וממילא תבין, שדברים אלו אמרתי אשתדקדק בפני הבחורים של אשתדקדק, ואולי שמעום כדרגתם אז, ולא עשו הדברים פרותיהם הראויים. ובינתיים גדלו בשנה, והתעלו בתורה והיו לאחרים, ושמעו אחרת, ויפעלו פעולתם בהתאם!"...

סיפר הגר"י גלינסקי זצ"ל: פעם אמר לי תלמיד של החפץ חיים זצ"ל מראדין: "אם אתה רוצה, אשמיע בפניך שיחה של החפץ חיים. זה יקח שלוש דקות, אבל אתה צריך לחשוב שהחפץ חיים עומד לפניך, שאני החפץ חיים..." הסכמתי. קעת תחשבו אתם, שאני ה"ח"ח" וסיפר, שבתחילת זמן אלול, אחרי התפילה, עמד החפץ חיים ואמר: "עוד מעט יתחילו לבחור אתרונים לסוכות" – בפולין לא גדלו אתרונים. היו מביאים אותם מהארצות החמות, ורבים היו נפסלים בדרך. לפעמים הגיע שוויו של אתרוג מהודר לעשרה רובלים, אלף שקל של ימינו. לפעמים יותר. היו עיירות שקנו במשותף אתרוג אחד לכל הקהילה "מצות אתרוג היא מדאוריתא ביום הראשון בלבד. בשאר הימים, מדרבנן. ועבור מצוה אחת, משלמים אלף שקל!" – והגאון מוילנא זצ"ל כתב (בשנות אליהו, ריש פאה), שבכל מילה של תלמוד תורה מקיימים מצוות עשה מן התורה. ובררתי: בדקה, אפשר לומר מאתיים מילים. להרוויח מאתיים אלף שקל! ובשעה שתיים עשרה אלף מילים, שנים עשר מיליוני שקלים! – "ובירושלמי אמרו, שכל מצוותיה של תורה אינן שוות לדבר אחד מן התורה, היינו לדיבור אחד, למילה אחת. נמצא, שבשעת לימוד מקבלים שכר כנגד שבעה מיליארד שלוש מאות וחמישים וששה מיליוני שקלים – כמה מצוות אפשר להכין לקראת ימי הדין הבאים עלינו לטובה, אם לומדים ברציפות וברצינות, אם לא

סיפר תלמיד ישיבת 'קול תורה' בירושלים, כי במוצאי יום הכיפורים באחת השנים, לאחר סיום העבודה המרוממת של היום הקדוש ראה את ראש הישיבה, מרן הגאון רבי **שלמה זלמן אויערבאך זצוק"ל**, יוצא מבנין הישיבה כשלצדו אחד מזקני המתפללים. רבי שלמה זלמן היה אפוף כולו בשמחה מיוחדת ופניו הבהיקו מאושר. היה ניכר עליו כי הוא שרוי בהשראה עלילית ומקודשת של עבודת היום, וכך פנה אל אותו יהודי מבוגר ואמר לו בחדווה: "הרי חז"ל אומרים (קהלת רבה ט, ז), שבשעה שישראל נפטרינו מבתי כנסיות ובתי מדרשות, בת קול יוצאת ואומרת: 'לך אכול בשמחה לחמך כי כבר נשמעה תפילתכם לפני כריח ניחוח'..." הא? מסתמא יש כאלה שזוכים לשמוע את הבת קול, הא?... אמנם לא כולם זוכים לשמוע, אבל יש כאלה שבוודאי זוכים! ברוך ה' שאנו זוכים..." באחד מימי חול המועד סוכות עברו שלשה יהודים על יד ביתו של מרן הגר"י מבריסק זצ"ל. אחד מהשלשה נענה ואמר: כיון שאנו עומדים סמוך לבית הרב מבריסק, הבה נעלה ונקביל פניו בסוכתו. השיב השני: הלא אנו יודעים מראש את האיחול השגרתי שהוא נוהג לומר לבאים להקביל את פניו בחג – "תזכו לשבת בסוכת עורו של ליתן", חהו. אולם לבסוף חזקו עליו דברי חבריו, ושלושתם עלו ונכנסו לסוכתו של רבנו. רבינו איחל להם כמנהגו, "תזכו לשבת בסוכת עורו של ליתן", אך להפתעתם סיים והפטיר: "און דער וואס וויל נישט, דארף מען נישט" – ומי שלא רוצה, לא צריך..."

מחשבת מוסר

אמרות ופתגמים

"האדם חזקוק לתקון ושואף לכך לא צריך להיבהל, אפילו לכשיחיה עורך חסרה בשינוי וחילוף שרצה שלגמרי לא יכיר את עצמו. שיחיה ממש כגר לגבי מצבו הראשון. גר – כקטן שנוצח" (רבי בן ציון ברוך זצ"ל)	לעולם יראה האדם וישתדל שחאמאת תהיה דעתו. ולא שדעתו היא האמת. (רבי דוד בודניק זצ"ל הי"ד) "סיא לאדם ללמוד מוסר כל ימי חייו, אף אם יועיל לו אלא לחסום פיו פעם אחת" (רבי ישראל סלנטר זצ"ל)	"ימו ילד קטן כל מה שנותנים לו חוסף רק לפיו, כן האדם חושב שכל העולם הוא רק שיחיה לפיו". (מוהר"א יפהו)	"האדם תולה חסרונותיו באנ מחבירו, ומעלותיו מעצמו, ובאמת חזר לחסר, מעלותיו באן ממה שאחרים הפעילו וחסרונותיו מעצמו" (רבי דוד בודניק זצ"ל)
---	--	---	---

פניי סוכות

זירת ארע

סיפור נפלא על מרן החפץ חיים הקדוש, מספר הגאון רבי אליעזר טורק, ששמע זאת מכלי ראשון מאחרוני תלמידי ראדן שזכו לראות פני מלאך ה' באחרית ימיו, הרב שלמה אפשטיין זצ"ל, וכך מספר הרב ר' שלמה זצ"ל:

יצאתי באותו יום י"א תשרי למחרת היום הקדוש, לעבר משרד הישיבה כדי לקבל ממזכיר הישיבה את המלגה עבור הוצאות הדרך.

יחד איתי היה בחור נוסף שהיה תלמיד חכם ועילוי גדול, ולדאבון לב נספה בשואה האיומה ה' יקום דמו. בדרכנו עברנו ליד ביתו של מרן החפץ חיים, ובדלת עמד אברך שבקש מאיתנו להכנס להשלים מנין לתפילת מנחה גדולה, כיון שהחפץ חיים חלש ממלכת להתפלל בבית המדרש, כמובן ששמחנו מאד על הזכות להצטרף למנין בנוכחותו של רבן של ישראל.

עם הכנסתנו למעונו הצנוע, נגלה לעינינו מראה נורא הוד, הגאון הקדוש רבי אלחנן וסרמן זצוק"ל הי"ד, יושב על ספסל נוכח ופני הכהן הגדול הישש הקדוש כשעל פניו נסוכה חרדת קודש, והוא מאזין בדריכות נשגבה לכל מילה שיוציא הכהן הגדול מפיו.

רבי אלחנן, היה כידוע נוהג לשהות במחיצת רבו החפץ חיים מראש חודש אלול ועד לאחר יום הכיפורים, וכעת לפני שנפרד מרבו, ישב והקשיב לאמריו בכבוד ראש.

לפי מראה פניו של רבי אלחנן שהיו עטויות בארשת רצינות מיוחדת, היינו בטוחים שהחפץ חיים מגלה לו סודות תורה נשגבים רזין טמירין למעלה מהשגתנו, בהתחלה לא העזנו להתקרב אל הקודש, אך לאט לאט פסענו פסיעה ועוד

פסיעה, עד שמצאנו את עצמנו בסמיכות לשני ענקי הרוח הללו, והטינו אחזן גם אנחנו לשמוע את דברי החפץ חיים, כשקלטה אזננו את המילים הראשונות, התפלאנו לשמוע שהחפץ חיים מדבר עם רבי אלחנן דברים פשוטים ויסודיים, ממש עיקרי האמונה, אך הדרך שבה הוא אומר את הדברים נחרטו בלבי לנצח!!

בכח התאור המופלא של החפץ חיים הוא תאר כיצד תראה קבלת הפנים אותה יערכו בשמים לכל אחד ואחד בהגיע עיתו, כיצד היתה לנו הזדמנות לזכות לכל כך הרבה אוצרות רוח נצחיים, אותם בחרך להחליף העולם חולף, כיצד יוכיחו כל יהודי בשמים על מעשיו שעה כאן, ובזבז את זמנו וכוחותיו על דבריו של מה בכך, וכדי בזיון וכפף, שום דבר לא נוכל להסתיר שם, כל כונה, כל מעשה, כל הרגשה, על הכל יוכיחו אותנו קשות, ומי יוכל לעמוד במשפט ה' האיום והנורא!!

ורבי אלחנן שומע הדברים ורוטט, כל כולו נרעש ונפחד מדברי הכיבושין של רבו החפץ חיים. ומסיים ר' שלמה את סיפורו, לאחר התפילה יצאנו נרגשים מביתו של החפץ חיים עם השקפה אחרת על העולם, עד כדי כך שחברי הי"ד שב על עקבותיו ולא ניגש כלל למשרד הישיבה לקבל את הוצאות הדרך 'יש בידי סכום כסף בצמצום והוא יספיק לי בדוחק להוצאות הדרך, אחרי מה ששמעתי מפה קדוש אין לי צורך יותר בשום מותרות כאן בעולם הזה'.

אנשים דואגים כאן בעולם הזה 'לביט' לקניניהם הגשמיים, ול'סוכת ארע' לקניניהם הרוחניים! ומפסידים בזה את כל עולמם הנצחי.

><><><>

שמחת תורה והקפות

ישיבת וולאזין

חזור כל הזמן לעצמו באותו ניגון ששרו לפניו: "סחבו את הנבילה, סחבו את הנבילה..."

לשיא השמחה היה רבי איצ'לה בלזר מגיע בשמחת תורה. הוא היה מפזז כל היום ולהתלהבותו לא היה גבול, מרוב שהזיע היו מוכרחים להחליף לו כמה פעמים את הכתונות. לעת זקנתו היו מזמינים רופא לכל אותו היום, שיפקח עליו שמרוב התרגשותו לא יסכן את בריאותו. אשתו הצעירה חשבה שהתנהגותו בשמחת תורה חורגת מהמסגרת הנימוסית הראויה לאדם נכבד כמותו, והביעה לפניו את תימהונה. רבי יצחק השיב לה כעין תשובת דוד למיכל בזמן שהעירה לו על אשר הקל בכבודו בכרכוריו לפני ארון האלקים שכבוד התורה זהו כבודו.

אם הישיבות

וכך מתאר תלמיד את שמחת בית השואבה בישיבת וולאזין, 'אם הישיבות': מי שלא ראה שמחת בית השואבה בוולאזין, לא ראה שמחה מימיו. בני הישיבה היו מקיימים אותה כהלכה, שמחים ומרקדים עד שעה מאוחרת מאוד בלילה ולפעמים עד אור הבוקר.

בתחילה היו קוראים את ט"ו שיר המעלות שבתהלים פסוק בפסוק, ואח"כ יוצאים בריקודים ומחולות וכן שרו מפיוטי יום הכפורים. וכשנתגברה השמחה היו יוצאים לרחובות של עיר הלך ורקוד עד לבתי ראשי הישיבה, והיו מכניסים אותם בשירים ומחולות אל היכל הישיבה ורק אז התחילה השמחה האמיתית!

גם ראש הישיבה הגאון הנצי"ב זצ"ל היה משתתף בשמחתם של בני הישיבה, והיה ניעור עמהם יחד כל הלילה והיה רוקד ושר עם התלמידים מתוך התלהבות כזאת שהלהיבה אחרים. בין ריקוד לריקוד ובין זמר לזמר נשמע פסוק או מאמר מעניין דיומא, מה שהגדיל והגביר את השמחה.

ולאחר שכבר תש כוחם של השמחים והרוקדים והשמחה כבתה מרוב עייפות, היה הנצי"ב פותח את הארון בני הישיבה היו שרים עלינו, בניגון של 'ימים נוראים', וכשהגיעו ל'ואנחנו כורעים' היו כורעים ומשתחווים ונופלים על פניהם וגם הנצי"ב עמהם...

בספר תנועת המוסר, בו מסופר על חרדת הדין הנוראה שהייתה לרביע איצ'לה בלאזר בימי הדין. מסופר עוד כי "עם כל חרדתו הגדולה כשהגיעו ימי חג הסוכות היה ר"ב נהפך פתאום לאיש אחר ומתמלא רוח של שמחה.

בימי שבתו בקובנה, היו נוהגים בני הישיבות והכוללים לקיים בו הקבלת פני רב ברגל, באחד מלילי שמחת בית השואבה והיו מבלים אצלו בתהילות ותשבחות ובשירה עד אור הבוקר.

רבי איצ'לה היה מבדח את הקהל באימרות חרוזים בליות הניגון המיוחד להם כפי הנהוג אז בישיבות בעת חדוה, ומביע בהם רעיונות התעוררות מעניין דיומא ודברי בדיחה משולבים ביקורת נאה, והתלמידים המשתתפים מבין האורחים היו עונים כנגדו בחרוזים ולפעמים היה מתלקח ויכוח בחרוזים בינו ובין האחרים, והשמחה היתה מגיעה לשיאה.

האורחים החוזרים היו דורשים באותו זמן בכבודה של אכסניה, ומשבחים ומפארים את רבי יצחק בלאזר. מתוך התלהבות השמחה, היו מרימים אותו עם כסאו נושאים אותו על כפיים ורוקדים לפניו תוך שירת פסוקי תשבחות על צדיקים, כגון "צדיק כתמר יפרח, כארז בלבנון ישגה" וכדו'.

והוא מוסיף: "יש שהיו תמהים שרבי יצחק בלאזר הידוע כעניו ושוניא כבוד, איננו מוחה כנגד נוהג זה להללו בפניו ולנשא בהערצה כזו. פעם שאל אותו אחד האברכים מגדולי התורה לסיבת הנהגתו זו בבחינת ילמדנו רבינו... רבי יצחק השיב לו כי כבר פסק הרבי ר' ישראל שבנוגע למידות, אין לאו "לפני עור לא תתן מכשול". פירוש הדברים כפי שהבינו התלמידים, מכיון שהם חייבים לכבדו ולשבחו משום כבוד רבם, אין לו רשות למחות בידם למרות שזה עלול להכשילו ולהביאו לידי גאווה ואהבת הכבוד.

אולם מה שרבי יצחק עצמו חשב באותה שעה, וכמה שהכיבוד והשבח השפיעו עליו, יש להוכיח מעובדה אחרת... סיפר אחד האברכים שפעם הרגיש ברבי יצחק שבשעה שהרימו אותו על כסאו ורקדו אתו, שפתותיו נעות. הוא התכוף אליו להקשיב למלמולו, ושמע שהוא

דגל המוסר לרבינו גרשון ליבמן זצ"ל וזאת הברכה

פרשת וזאת הברכה

"ויאמר: ה' מסיני בא, וזרוז משעיר לבו הופיע מזהר פארן, ואתה מרבבות קודש'..." (ל"ג-ב').

אבי, כנגד אבא, וכנגד אמא. על זה זכה משה רבנו לעדות מאת ה': לא קם עוד נביא בישראל כמשה.

הבה ונשוב על מחות החרגה של אין עוד. מה שבן קשור לאביו ולאמו, זהו דבר טבעי, הוא לא לומד מוסר על כך, איש צריך להתאמץ בזה. ואיך הגיע לזה? **אלא זוהי השפעה.** כך מקובל מסביב, כך רואים, כך כולם מתנהגים, אין דרך אחרת, לא עולה על הראש מחשבה אחרת, עד שזה נהפך להרגל ולטבע, בחינת "מושבך ועומדך". זה טבוע בעצמות. כמו הגב שכל חכמתו היא לחפש "איד" לגוב, ואינו שואל את עצמו האם בכלל מותר לגוב או לא, כן האדם זהו בשבילו דבר טבעי שאין אפילו מה לחשוב על זה. ואם מישורו ינסה לערער אצלו יסוד זה, הוא לא יקבל. על זה לא שייך ללמוד מוסר **"ומה חובתו בעולמו"**. הוא כבר יודע מהי חובתו, הכל יסודו בהשפעה.

וכמה טאים כאן דברי האבן עזרא, הכותב על המילים "ויבחר בזרע אחריו": הרי זה כתוב אחר "כי אהב את אבותיך" או היה לו לכתוב ויבחר בזרעם אחרים, בלשון רבים, רמז ליעקב, כי אם אמר בזרעם יכנסו עמנו שמנה גויים כמה זה נפלא, לא מתחשבים בבנים טבעיים, ולא רוצים לכלול את עשו וישמעאל אף כי הם בנים. מה שחשוב **זה ההשקפה,** זה יעקב אבינו, אין עוד.

ההשקפה: הרב, זהו האב, וגם האם. עליו להתחנך לכך ולא להיגרר אחרי השפעת העולם הגורסת את ההיפך. הלכה היא, אבידת רבו קודמת, אף כי אין הדבר מתקבל על דעת העולם, אף על פי **שהשפעת העולם מובילה לכיוון הפך,** אבל, אצלנו זה נגד הלכה פסוקה.

התורה מזהירה אותנו מפני השפעת העולם "כי יביאך ה' אלהיך אל הארץ... ונשל גויים רבים מלפניך. כי אם כה תעשו להם, מובחותיהם תתצו, ומצבותם תשברו, ואשיריהם תגדעו, ופסיליהם תשרפון באש". למה צריך כל הפעולות האלו אחרי ה"אתה הראית"? **אלא, לבטל כליל את ההשפעה** בלי עדיות וכלי רחמנות, אף כי הגויים מרובים, כמה מיליוני אנשים, אבל אלה מיליוני בעלי חיים, לא שייך לקבל מהם השפעה, למה? "כי עם קדוש אתה לה' אלהיך, ובך בחר ה' אלהיך להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה". לא הכמות קובעת, אלא האיכות, ההשקפה, היחיד. אין להיות מושפע, אלא **להרגיש את כל טובות הבורא,** כל מה שעשה לנו, הוא אבינו האמתי, הטבעי, ואין עוד. ואם עומדים בזה אז מבטיחה התורה: "לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם כי אתם המעט מכל העמים, כי מאהבת ה' אתכם". **נתגבר על השפעת העולם** וזכה נתמסר להשקפת התורה, השקפת "יושבות אל לבבך, כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד". הרגשה זו תעזור לנו לסיים את התורה, ולהתחילה מחדש, כאשר בדרך זו אנו מזהירים **שאין לנו שויר אלא התורה הזאת,** היא חיינו ואורד ימינו, ובה נהגה יומם ולילה.

אם אין אנו יכולים לחיות "בעלי מוסר"

שנזהר לפחות "לומדי" מוסר .

אומרים חז"ל: כשנתן הקב"ה את התורה פתח להם **שבעה רקיעים,** וכשם שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים וראו שהוא יחיד, לכך נאמר "אתה הראת לדעת". ועל זה אומר הפסוק, "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד" (פר' ואתחנן). הפסוק אתה הראית לדעת, הוא המפתח שאנו מזכירים **בכל עת שמוציאים ספר תורה מן החיכל,** ובימים אלו של שמחת תורה, של סיום התורה והתחלתה מחדש.

לכאורה הפסוק השני הזה מיותר. כי, לדעת שה' הוא אחד, ואין עוד בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, זה כבר נאמר בפסוקים קודמים, ומה חידש הפסוק? אבל עיון קצר מראה לנו שיש כאן שינוי, יש חידוש, והוא, במילים **"יושבות אל לבבך"**. כאן יסוד כל תורת המוסר. נדעת לחוש פ ת גדולה גם בתורת הקבלה.

הספרות אומר שם על המלים, "ויוציאך בפניו" בפעולות באות מפניו למעלה מן הטבע, לא מאחוריו כפעולות טבעיות. אם הקב"ה מתנהג אתנו בדרך של "בפניו", למעלה מן הטבע, ואם רואים חושית "אתה הראית לדעת", אז שייך "יושבות אל לבבך". לא להסתפק בידיעה שכלית בלבד, **אלא לחשיב אל חלב.** לא כמו שקרה אצל האומות בעת קריעת ים סוף, "שמעו עמים ירגוון, חיל אחז יושבי פלשת, אז נבהלו אלופי אדום, אילי מואב יאחזמו רעד וכו'" ובכל זאת, לא הגיעו להרגשה של "אין עוד". הם הסכימו כי "ה' הוא האלהים" אבל לא הגיעו למסקנא של "אין עוד".

כשאנו נמצאים בעולמו המיוחד, בשיבה, עלינו להרגיש שזה בבחינת: **אין עוד.** כי רק כאן מקור חיותנו. וכך אמר הנביא אלישע על אליהו הנביא, אבי. אבי רכב ישראל ופרשיו. מדוע אבי. אבי. פעמיים. **אלא אחד כנגד האבא ואחד כנגד האמא.** אין עוד. וכן הפסוק אומר "בנים אתם לה' אלהיכם", והתלמידים נקראים גם כן בנים, זוהי השקפת התורה, התלמיד צריך להרגיש שרבו הוא אביו, וגם אמו. ואין עוד. כאן כל השקפתו, כאן כל הסיכויים של התעלותו לעתיד. המטרה היא להרגיש את זה בחוש ולא לחשוב על דברים אחרים חיצוניים כגון "תכלית" פרנסה, אומנות, כסף וכו'. אין עוד. **במדרש מובא** (ילקוט שמעוני רמז רס"ט): יתרו אמר "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים", נתן ממש בעבודה זרה, נעמן אמר "כי אין אלהים בכל הארץ כי אם בישראל", הודה במקנה, רחב אמרה כי ה' אלהיכם הוא אלהים בשמים וכו'... אבל משה אמר "כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד", אפילו בחללו של עולם. אמר הקב"ה, אתה העדת עלי ואין עוד, אף אני מעיד עליך ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. כאן בפרשתנו, וזאת הברכה, הקב"ה גומל למשה רבנו על שאמר אין עוד, וגם הוא מכריז עליו **שלא קם עוד נביא בישראל כמשה'.** אין כאן משחק מילים אלא, משה רבנו השיג מה שלא השיגו כולם, כמה שאמר אין עוד, בלי שום שויר. **וזהו החרגה הנדרשת מתלמיד כלפי רבו.** וכבר בהלכה נפסק, אבידת אביו ואבידת רבו, אבידת רבו קודמת, שהרי אביו הביאו לעולם הזה אבל רבו מביאו לעולם הזה ולעולם הבא. כמה אנו רחוקים מהרגשה כזו! את זה הרגיש אלישע: אבי,

התבוננות

דאגה לזולת כמצות סוכה

היה זה לעת זקנתה של הרבנית שך, רעייתו של ראש ישיבת פוניבז', הגאון **רבי אלעזר מנחם מן שך** זצ"ל. הרבנית כבר היתה מרותקת למיטה, כוחותיה לא עמדו לה עוד. לפיכך, נהג בעלה – ראש הישיבה, ללכת מדי יום לחדר האוכל, ליטול מהמזון המוגש לבני הישיבה מנה מכובדת, ולהביאו לרעייתו הביתה.

בני הישיבה ראו את ראש הישיבה יוצא מהישיבה וצלחת אוכל בידיו, והבינו כי אין זה מן הכבוד שראש הישיבה יסתובב כמלצר, ועוד בחוצות קריה. 'אנחנו נביא לרבנית את האוכל מדי יום, עד הבית!' – הבטיחו תלמידיו, 'אל יטרח ויתבזה כבוד הרב בנושאו אוכל הביתה!' – ביקשו. הרב שך פער עליהם עיניים משתוממות ושאל: 'אינני מבין, האם כשראיתם אותי בימי חג הסוכות נושא את ארבעת המינים, גם אז הצעתם את עצמכם? גם אז חשבתם כי זו טירחה או התבזות? בוודאי שלא, הלא זו זכות כבירה לשאת את ארבעת המינים לבית הכנסת! ועתה, הלא עכשיו זו הזכות שלי להביא לרעייתי מזון, זו זכות חסד כבירה פנים-ביתית לדאוג לה לאוכל להשביע את רעבונה. האם תרצו לקחת את הזכות הגדולה הזו ממני?!' – שאל בתמיהה...

פניי סוכות גדולי הדורות

בימים שבין יו"פ לסוכות ישב הגה"צ גאב"ד **סעפליק זצ"ל** במעונו אשר בירושלים עיה"ק, והשיב לשואליו דבר בכשרות ארבעת המינים, באחד הימים נודע לו על כמה משפחות עניות שאין להן מעות עבור צרכי החג, ומאז ביקש מכל מי שבא למעונו שיתן מנדבת לבו עבור העניים, בין הבאים היה איש אחד שהתנצל לפניו, שגם מצבו דחוק מאד, ועדיין לא נשיג כסף כדי לקנות ארבעה מינים, ואיך יוכל לתת לאחרים כאשר אין לו כדי סיפוקו, והלא חייך קודמין, נענה הגה"צ מטעפליק ואמר אם מחסורך הוא רק 'ארבעת המינים' עדיין עליך לפזר ממנוך לעניים, כי ארבעת המינים תוכל לטול משל אחרים במתנה על מנת להחזיר, אבל, לאותה משפחה עניה שלא יהיו דגים ובשר לחג, ובדחקם יוילו דמעה אחת מחמת מצבם הדל, אזי עלולה דמעה זו לעורר קטרוגים נוראים בשמי מרומים ח'ו, ויצטרכו להרבה רחמים וחסדים כדי להמתיק את הקטרוג...

שוב מעשה שהיה עם הרב מטפליק רבי **שמשון פולנסקי זצ"ל**, ראוהו כשהוא מחפש שעות אחר אתרוג מהודר, ולאחר יגיעה מרובה מצאו את אשר חפץ לבו. והנה ביום ראשון של סוכות הוא מגיע בא לבית הכנסת ובדיו רק שלושה מינים, והאתרוג המהודר איננו.

לפני קריאת ההלל פנה הרב לאחד המתפללים, וביקש ממנו את אתרוגו במתנה על מנת להחזיר. וכשקיבל, ב'ך הרב בשמחה על האתרוג לא שלו. התלחשו הבריות מה עם אתרוגו של הרב, שהרי ראוהו בוחר ובוחר ובודק וקונה?!

התברר שמבית שכונו של הרב עלו צעקות ובכיות, וביקש הרב מהרבנית שתלך לראות מה אירע, ושם שמעה שבתו החורגת של השכן שהיתה ילדה קטנה שיחקה באתרוגו של אביה החורג ופסלה אותו, אשת השכן שידעה שבעלה השקיע סכום רב בקניית האתרוג, פחדה מאוד מתגובתו עמדה והכתה לבתה הקטנה, והיא עצמה עמדה וגעתה בבכי.

הרב מיהר עם אתרוגו לאשת השכן, ונתן לה את האתרוג שלו, והוא הורה לה לומר לבעלה, שכשהרב ראה את האתרוג שקנה השכן, החליט שאי אפשר לברך עליו, ולכן נותן הוא לו את אתרוגו במתנה גמורה שלא על מנת להחזיר.

וסיפר הגאון רבי רפאל קוק זצ"ל רבה של טבריה, שפעם אחת בא אצלו בערב סוכות אחר הצהריים הרב מטפליק רבי שמשון פולנסקי זצ"ל, וזרז אותו לצאת איתו לעניני צדקה. מה החיפזון? שאלו רבי רפאל, הרי צריך עוד לבחור ערבות ולהשלים נוי סוכה? סיפר לו הרב מטפליק כי נודע לו על תלמיד חכם צנוע שביתו ריק ממש ואין בו אף את מוצרי המזון הכרחיים לחג.

"אנו נוכל להשלים את ארבעת המינים מאוחר יותר, ואם לא נספיק להשלים נוכל גם לברך על אתרוג, ולולב של אחרים", אמר הרב, "אבל אם אותו תלמיד חכם ישב בסוכה רעב ויוזול דמעה, הלא הקדוש ברוך הוא יצטער עימו בצער". ומיע הדורו שניהם הרב מטפליק ורבי רפאל, וכתתו רגליהם יחדיו

להשיג כסף ומצרכי החג עבורו.

מסופר על רבי **לוי יצחק מברדיטשוב** כי בשנה אחת ביום טוב ראשון של סוכות נכנס בחפזה לבית המדרש והכריז בקול רם: מי מכס, יהודים, יש לו איזו עבירה?

מכל קרן זוית שבלבכם חפשו והוציאו והביאו לי עבירות!... שכן המדרש אומר: "ולקחתם לכם ביום הראשון - ראשון לחשבון עוונות". ומה הפשט בכך? אלא בראש השנה וביום כיפור יהודי חוזר בתשובה. ואותה שעה "נעשות לו זדונות כשגגות", ואילו בסוכות, בשעה שיהודי מקיים ומחבב את המצוה של ארבעה מינים, הרי זו תשובה מאהבה, ואותה שעה "זדונות נעשין לו כזכיות".

אם כן, ככל שנשתיירו עוד עבירות ישנות מוסתרות בפינות שבלב, יותר זכיות אפשר לקנות בהן...

וזכרו איפוא, יהודים, מי מכס יש לו איזה עבירה, ימהר נא ויצרף אותה היום לחשבון!...

סיפר מרן הגאון רבי **שלמה זלמן אורבך זצ"ל**: "ישבתי בסוכתו של מורי ורבי, רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, ראש ישיבת 'עץ חיים' ומחבר ספרי 'אבן האזל', והנה נכנס לסוכה הגה"צ רבי לייב חסמן זצ"ל, מנהלה הרוחני של ישיבת חברון. רבי לייב רצה לקיים מצוות 'מקביל פני רבו ברגל'. הוא התיישב למספר שניות לפני רבי איסר זלמן, אמר 'חג שמח' ויצא החוצה"...

סיפר הגאון רבי **חיים עוזר גרודז'ינסקי** על מרן 'החפץ חיים': באחת השנים, לאחר שהקים 'החפץ חיים' את סוכתו במקום שהיה רגיל להעמידה בכל שנה, יצאה הרבנית להביט על הסכה, וכראותה את המקום בו עמדה, חיוותה את דעתה כי רצוי היה להעמיד את הסוכה במקום אחר.

אותה עת לא היה מרן החפץ חיים צעיר לימים, הקמת הסכה לוותה במאמץ ניכר, ואשתו הרבנית צעירה הייתה ממנו בשנים רבות, ונשואה בזיווג שני, אך החפץ חיים לא חלק על דעתה ולו במילה אחת. הוא פירק את הסכה, העביר את חלקיה לאותו מקום עליו הצביעה הרבנית, והעמידה מחוץ.

יצאה הרבנית לראות את הסוכה במקומה החדש, ולמראה הסוכה חזרה בה מדבריה:

"כעת אני רואה שצדקת. טוב יותר היה להעמיד את הסוכה במקומה הקודם"...

ומרן החפץ חיים, רבם של ישראל, שוב אינו מגיב. הוא מפרק את הסוכה שוב, ובונה אותה בפעם השלישית לאותו היום...

הצדיק רבי **מרדכי מנעשכזי** היה חוסך במשך כל השנה פרוטה לפרוטה כדי שיוכל לקנות אתרוג מהודר, פעם אחת בדרכו לקנות את 'האתרוג', פגש ביהודי פרשט הבוכה מאין הפוגות, וכה היו דבריו, הנה, לפנסתו הנני משמש כבעל געלה' המעביר חפצים וחבילות במקום למקום, ועתה מת עלי

ה'סוס' בפתע פתאום ונשבר מטה לחמי, בירר הרה"ק לכמה מעות הוא צריך בכדי לקנות סוס חדש, נקב הכפרי בסכום גדול העולה כמעט כאותו הסכום שהכין עבור האתרוג, ללא אומר ודברים הוציא את כל צרור כספו מכיסו והושיטו לידי האיש, ובפרוטות שנשארו לו קנה אתרוג כשר בדיעבד, ובשמחה רבה הלך לביתו כשהוא מספר בהתרגשות לבני משפחתו כולם יכרכו ביום טוב על אתרוג מהודר ואילו אנחנו נבדך על סוס מהודר...

פעם, באחד מימי המועד, ראו בני ביתו של מרן **הגרא"מ שך זצ"ל** שראש הישיבה נמצא בשמחה יתירה. מששאלוהו על כך, השיב שהשמחה נגרמת לו על ידי 'ווארט' מיוחד במינו ששמע משמו של כ"ק האדמו"ר מגור בעל ה'אמרי אמת' זצ"ל.

הרבי, שהיה ידוע בשנינותו היתירה, אמר, שיהודי יכול להגיע במועדים לדרגה של מלאך. את הראיה לכך הביא מדברי רש"י על הפסוק (שמות, כ"ד ו') 'ויקח משה חצי הדם וישם באגנת וחצי הדם זרק על המזבח'.

ומפרש רש"י על פי הגמרא בזבחים (צ"ב ב'): 'ויקח משה חצי הדם - מי חלקו? מלאך בא וחלקו'. דהיינו אם כתוב בתורה 'חצי', על כרחך שמדובר ממש-ממש בחצי הדם, לא טיפה פחות ולא טיפה יותר. ומי יכול לעשות זאת? - רק מלאך.

והרי גם לגבי המועדים נאמר במסכת ביצה (ט"ו ב') - 'חלקהו חציו לה' וחציו לכם', דהיינו שאדם מחויב לחלק את השמחה במועדים חצי-חצי, וכפי שאמרנו רק מלאך מסוגל לכך...

והנה לנו ראייה שיהודי מגיע בחגים לדרגה של מלאך. ה'וורט' הזה, אמר מרן ראש הישיבה זצ"ל גרם לי לשמחת-חג יתירה...

בימי עולמו מחבר היה **החת"ס** שירים בארבעת הימים שבין יום הקדוש לחג הסוכות, מרוב דביקותו ואהבת בוראו שבערה בתוככי לבבו.

בספר 'שירת משה' הביא מאת הג"ר שלמה אלכסנדר סופר את עדות אביו שפנה הגאון רבי שמעון סופר אב"ד קראקא בשאלה אל אביו מרן זצ"ל, מדוע דוקא בצעירותו חיבר את השירים בין יום הכיפורים לסוכות? השיב לו: "כשהייתי צעיר לימים לא הייתי יודע מה לעשות מרוב דבקות בימים הללו, ולכן החלתי לשיר!" [וכלשון רבינו: "וויא איך יונגער, וואר האבע איך אין דער פיער טאגען צווישען יום כיפור און סוכות פאר דבקות ניכט געוואוסט וואס איך טהון זאלל, זא האבע איך שירים געזונגען"].

בספר אור פני יהושע להגה"ק רבי יהושע בוקסבום זצ"ל אב"ד גאלנשטאט אמר לבאר את ההנהגה הפלאית כי רבינו, מתוך גדול קדושתו לא היה יכול לבטא את התלהבותו בדרך אחרת אלא בשירות ותשבחות, והיה מנגן המנגן באשר היה עליו רוח ה', אבל כל זה היה בילדותו, כי לעת זקנותו היתה קדושתו כל כך גדושה שלא היה להכלילה אף בשיר, ואז לו דומיה תהילה.

מעשה רב - המשך

שמעתי אנחה עמוקה בוקעת מליבו של הנצי"ב. כמעט שסברתי כי ברגע זה נתגלתה לו סברה חדשה שלפיה נפרכת כל שיטתו שמותר לברך על האתרוג הזה. אך להוותי התברר לי שמתחתיו של רבי נפתלי צבי ברלין כוונה אלי.

"כשפניו מלאות צער פנה לעברי ואמר: 'הרי אתם אמורים להיות מגדולי הדור, ואם אברך גדול בתורה כמותכם נמצא בשעה ארבע בבוקר לפני ברכת התורה, מה דמות וצורה תהא לדורו?!..."

"מרב צער", הוסיף רבי חיים וסיפר, "לא יכול היה הנצי"ב לפרוש בפני את מסכת ראיותיו וכך נפרדנו השכם בבוקר, מבלי שאדע את דברי תורתו, אך עם מוסר השכל ודרך חיים שנחרתו בקרבי לעולם. "כעת ודאי מבינים אתם מדוע היה הנצי"ב חותם 'העמוס בעבודה', אמר הגר"ח לתלמידיו בטרם המשיכו להתפלל בריחת דאורייתא. (מאורות הדף היומי)

להעביר להם, שעליהם ללמוד מהנצי"ב מהו עמל ויגיעה בתורה. שאינם רק יגיעה לשם לימוד, אלא התורה והלימוד הם ה'חיים', וכאשר עולה שאלה או ספק כיצד לנהוג ביום המחרת, הלא הנצי"ב מסוגל להניח את ראשו על משכבו שהרי עדיין אינו יודע את אשר יעשה.

התלמידים זעו קמעה ושמעו את סופו של המעשה. עושה בסיומו של שלב בהרצאה או נאום, ורבי חיים אמר: "אך אם רוצים אתם לדעת מיהו באמת היה הנצי"ב, הוסיף רבי חיים וסיפר, "לא יכול היה רבי נפתלי צבי ברלין, היה נתון ראשו ורובו בסברות ובראיות הרבות שמצא לשיטתו שניתן לברך על האתרוג, ומיד החל לפרשן בפניו. הוא כבר עמד בתוך שטף דיבורו, כשביקשתי את סליחתו שימתין לרגע קט, עד שאברך ברכת התורה ואוכל לישב עימו באהלה של תורה. "אני התכוננתי להתחיל לברך ברכות התורה, ולפתע

המקומות, ומן הסתם יש לטכס עצה הכיצד לנהוג בתבונה ובאחריות ולהסיר את רוע הגזירה. או שמא..."

הרהוריו של רבי חיים מבריסק נקטעו באחת כשראה את ביתו של הנצי"ב מואר באור יקרות. הצצה חטופה דרך החלון גילתה לו כי רוב ספריו של הגאון רבי נפתלי צבי, אינם מונחים במקומם בארון. הגר"ח החיש את פעמיו ונכנס אל חדרו של הנצי"ב.

משראהו הנצי"ב אורו פניו והוא פנה אליו ואמר: "אין ספק, אין ספק, מותר לברך על האתרוג מארץ ישראל ללא ספק". על גבי השולחן, סיפר הגר"ח לתלמידיו, היתה ערימת ספרים גבוהה ביותר. כל הלילה לא נח הנצי"ב וחקר, למד ובדק בכל הגמרות, השו"ת והפוסקים, האם אמנם יש לחשוש ולא לברך על האתרוג.

קריאת התפעלות נשמעה מאחד התלמידים, שהשכיל להבין את המסר העמוק שביקש הרב

מורינו ראש הישיבה הגאון רבי אליעזר בן ציון ברוק זצ"ל

יומא דהילולא י"ז תשרי

רבי בן ציון נולד בעיירה רוג'וב שברוסיה לאביר ר' בנימין ולאמו מרת רחל. בתלמוד תורה למד לצדו של מרן רבי יעקב ישראל קניבסקי [הסטיפלער] זצ"ל. במלחמת העולם הראשונה, בהזדמנות הראשונה שנקרתה לפניו, ברח מרוסיה לפולניה בלא אמירת שלום להוריו, דבר שהצטער עליו כל ימיו.

בשנת תרצ"ג היה נוכח באסיפה האחרונה של החפץ חיים, והיה מספר בבכי על רוח הקודש שהיתה מדברת מתוך גרונו, שלא היה מברך ברכה כללית אלא כל אחד לפי צרכו וענינו.

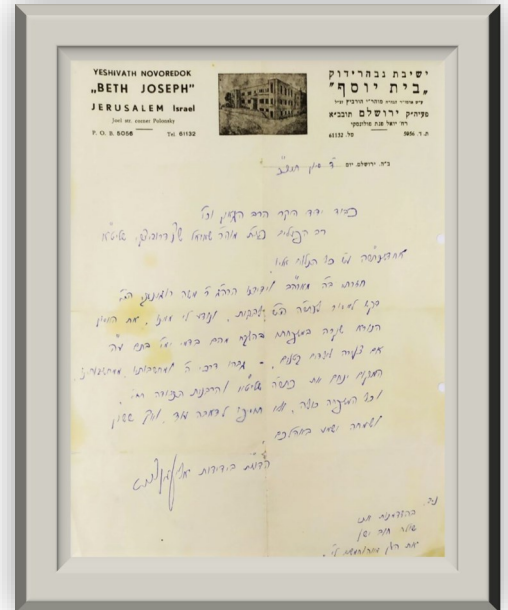
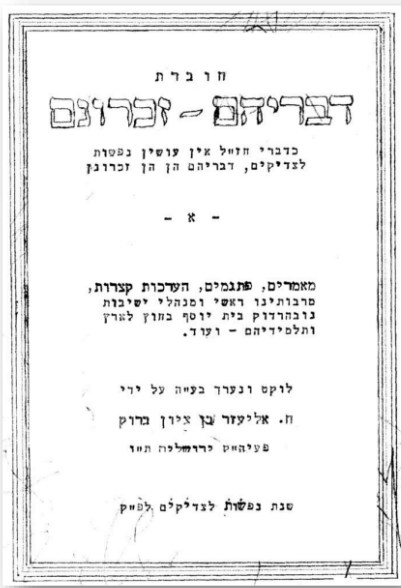
לפני שעלה לארץ ישראל פתח רבי בן ציון ישיבה בעיר גריווה, אך הדבר היה למורת רוחם של חלק מתושבי המקום, שהיו מזלזלים בו ומשליכים עליו חפצים. אולם רבי בן ציון באצילותו ובמידותיו הנעלות כבש בסוף את ליבם עד שהפכו כולם למעריציו. כן מסופר

שבשעה שביקש לפתוח את הישיבה שם, קיימו בעלי הבתים אסיפה, והתייעצו האם לפתוח את הישיבה. תוך כדי הדברים קם רבי בן ציון ואמר: "בשעה שהקב"ה ביקש לברוא את האדם קיים התייעצות עם המלאכים, אבל עוד לפני שהכריעו בעניין כבר ברא הקב"ה את האדם. - עד שאתם מתייעצים אם לפתוח ישיבה או לא, הישיבה כבר פתוחה ועומדת!"

בשנת תרצ"ד עלה רבי בן ציון לארץ ישראל, על מנת לכהן כמשגיח בישיבת "בית יוסף נובהרדוק" בתל אביב. לאחר שש שנים עלה לירושלים שם ייסד את ישיבת "בית יוסף נובהרדוק". בישיבה שייסד למדו כ- 52 תלמידים, מגיד השיעור בישיבה היה הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל, לימים ראש ישיבת פוניבז. לאחמ"כ כיהן כר"מ הגאון רבי שמואל אהרן יודלביץ זצ"ל בעמחה"ס "מעיל שמואל".

שיחות המוסר המרטיטות של רבי בן ציון נשאו אופי נובהרדוקאי מובהק בלהט המוסרי של השיטה שהותיר לנו למורשה הסבא זי"ע, במיוחד בלשו הדברים בחודשי אלול ותשרי, ימי הרחמים והסליחות, בהם נאמרו על ידו שיחות מוסר והתעוררות אשר משכו אליהן מאות שומעים מידי שבוע. רבי בן ציון פעל רבות לשימור מורשת נובהרדוק. הוא הוציא לאור את הספר "גילי אש" שהינו ליקוט מתורות של רבני נובהרדוק שנרצחו על ידי הנאצים. כן פעל להנצחת זכרו של הסבא זי"ע ע"י עריכת כינוסים שנתיים ביום פטירתו י"ז בכסלו. ספריו של רבי בן ציון יצאו לאור ע"י הישיבה והם: הגיוני מוסר - שלשה חלקים, ביאורים ועיונים בספר "אור ישראל" לרבי ישראל סלנטר זצ"ל מחולל תנועת המוסר.

בערב חג הסוכות, י"ז בתשרי התשמ"ו נצחו אראלים

ספרים וחברות בתורת נובהרדוק שיו"ל על ידו (חוץ מהספר הגיוני מוסר)

וביקשו אם מוכן להויל בטובו לקחת את האיש למקום שביקש.

רבי בן-ציון מיהר למלא אחר בקשתו, ולאחר שחזר שאל את רבי חיים עוזר מדוע ביקש ממנו לקחת את האיש עד הכתובת שביקש ולא הסתפק בהסבר מילולי בלבד. השיבו רבי חיים עוזר: "הרי כאשר היהודי הזה בירר היכן הכתובת שמתי לב כי הוא מגמגם וחש אי נעימות עד שבקושי אור אומץ לפנות אלינו. חששתי כי אם לא הבין בדיוק את הסברי ייאלץ לשאול שנית את העוברים ושבבים. מדוע שנגרום לו שוב אי נעימות, לכן ביקשתי ממך שתיקח אותו עד למקום..."

פעם שהגה"צ רבי בן ציון ברוק זצ"ל נפגע ברגלו בפגזים שנפלו בירושלים, והיה מוגבל בתנועותיו, ואמר שעתה הוא מבין פשט נוסף, בברכה שאומרים בכל יום "שעשה לי כל צרכי", שפירושו הוא: "שעשה לי שאני יכול בעצמי לעשות כל צרכי".

"הוסיף הסטיפלער זצ"ל על כך: 'נודע לי פשט זה רק לאחרונה, ואפשר שאם הייתי יודע זאת מאז, והייתי מכוון על כך כל יום בתפילה, לא הייתי מגיע למצב שאיני יכול לעשות 'לי' בעצמי כל צרכי'..."

סיפר הגאון רבי יצחק ברוק שליט"א, ראש ישיבת נובהרדוק בירושלים, כי שמע מאביו הגדול הגאון הצדיק רבי בן ציון ברוק זצ"ל, כי כאשר ביקר פעם בוילנה אצל רבי חיים עוזר, ובעודם עוסקים בסוגיות התלמוד יצאו לרחוב של עיר. באמצע

במכתב שכתב מהגאון הצדיק רבי יחזקאל לוינשטיין, לרבי אליעזר בן ציון ברוק ראש ישיבת נובהרדוק בירושלים.

במכתב כותב רבי יחזקאל: "קיבלתי ספרו הנעלה מאוד... דבריו הם יקרים מאוד, יסודותיו יסודות הבנויים על יסודות התורה ומוסר. כמדומני כי אין אני רואה האפשרות לחבר חיבור נעלה עפ"י יסודות המוסר, כזה..."

הדרך נישא אליהם מאן דהוא ובירר: "התדעו היכן מתגורר פלוני?". "הן", השיב רבי חיים עוזר כשהוא מחווה באצבעו, "תעלה כאן את המדרגות הסמוכות, תפנה ימינה ומיד לאחר מכן שמאלה ותגיע למחוז חפצך", ובתוך כדי-דיבור פנה למלווהו רבי בן-ציון

בשמן... הגאון רבי בן ציון ברוק זצ"ל, ראש ישיבת נובהרדוק, היה מקפיד תמיד להודות לרעייתו על כל מה שהיתה סורחת עבורו.

מנהגו היה שלא היה משבח אותה לפני כולם, אלא לאחר הארוחה נישא למטבח, ואמר לה: 'אני רוצה להגיד לך תודה, על כל הטרחה שטרחת עבורי', והיה אומר זאת בכל ליבו. הוא נהג להוסיף ולומר שאת הכוח לתורה הוא מקבל ממנה, ויש לה חלק פעיל ביותר במצוות תלמוד תורה שלו.

מעשה שהיה שנשאר פעם בבית לבדו עם אחד הנכדים שדאג לארוחתו. הנכד הכין את המאכלים, והגישם לפניו, לפתע נזכר ששכח להוסיף שמן לסלט, כפי שהיה רגיל הסבא לאכול.

כאשר התנצל הנכד על שכחתו זו, אמר לו הגר"צ זצ"ל כמסיח לפי תומו שהוא בכלל לא אוהב שמן בסלט... 'אבל אני יודע ששבתא מערבת תמיד את הירקות שבסלט עם שמן! תמה הנכד. והסבא הגדול השיב: 'אתה צודק, אבל במציאות אינני אוהב שמן, אלא מכיון שהרבנית מכינה לי סלט עם שמן, אני אוכל כך, ואינני מעיר לה מאומה'... הפלא היה שכאשר סיים תמיד לאכול את הסלט, היה מודה לאשתו במאוד, ומעולם לא גילה דעתו שאני רצונו

יוצא לאור ע"י קיבוץ אברכים - "אוהל יוסף" - נובהרדוק

בית המדרש "בית מרים גיטל" מעלות דפנה 117 ירושלים

טל: 0533199720 דוא"ל: Ohelyosef1@gmail.com